

EENS ALLOCHTOON, ALTIJD ALLOCHTOON? DE SOCIO-ECONOMISCHE ETNOSTRATIFICATIE IN VLAANDEREN

Hoofdstuk 7

*Maarten Tielens
Steunpunt WAV*

Jarenlang was het thema van allochtonen op de arbeidsmarkt een moeilijk begaanbaar onderzoeksdomein, voornamelijk omwille van het gebrek aan betrouwbare gegevens. Een belangrijk probleem daarbij was en is nog steeds dat nagenoeg alle statistieken enkel een indeling naar nationaliteit bevatten, zodat genaturaliseerden niet afgezonderd kunnen worden. Een eerste uitgebreide statistische studie die dit euvel overwon was 'De vreemde eend in de bijt, arbeidsmarkt en diversiteit' van Verhoeven (2000). Door de koppeling van gegevens van de RSZ en de RVA aan het Rijksregister kon de herkomst van ingeschrevenen worden nagegaan om zo genaturaliseerden te herkennen. In de betreffende studie kon de groep genaturaliseerden echter niet verder gespecificeerd worden naar het land van herkomst. Er kon met andere woorden wel een onderscheid gemaakt worden tussen (autochtone) Belgen, Turken en genaturaliseerden, maar binnen de groep genaturaliseerden konden degenen met een Turkse herkomst niet getraceerd worden.

Verhoeven stelde vast dat er sprake is van een etnostratificatie op de Vlaamse en Brusselse arbeidsmarkt. De etnostratificatietheorie stelt dat etnische minderheden in een maatschappij voornamelijk omwille van hun afkomst meer risico lopen om terecht te komen in een specifiek segment van de arbeidsmarkt, met name in sectoren en banen die gekenmerkt worden door een hogere werkonzekerheid en slechtere arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden (bijvoorbeeld lagere lonen). Verhoeven vond bevestiging van de etnostratificatie, in eerste instantie in de sectorale verdeling van personen met een vreemde herkomst, die duidelijk afwijkt van de verdeling van de totale bevolking, maar ook in het overwicht van deze groep in het arbeidersstatuut, deeltijdarbeid en in de lagere loonklassen.

In dit hoofdstuk verruimen we het perspectief van een etnostratificatie op de arbeidsmarkt naar een socio-economische etnostratificatie.¹ We kijken niet enkel naar de personen die werk hebben, maar trachten te achterhalen of er sprake is van een etnostratificatie indien we de socio-economische positie (werkend, werkzoekend of niet-beroepsactief) van autochtonen en allochtonen ana-

1 Dit hoofdstuk kadert in het Agoraproject 'Allochtonen op de arbeidsmarkt', Federaal Wetenschapsbeleid.

lyseren. Voor een goed begrip van de rest van het hoofdstuk gaan we in een eerste deel in op de problemen die we tegenkomen bij het verzamelen van data over allochtonen. Vervolgens schetsen we een beeld van de multiculturele bevolking in Vlaanderen: wie en met hoeveel zijn de allochtonen? In de twee laatste delen beschrijven we de socio-economische stratificatie, in de eerste plaats aan de hand van verschillen in de socio-economische positie op een welbepaald moment en in de tweede plaats aan de hand van verschillen in socio-economische mobiliteit.

1 *Het probleem met allochtonen*

De meest gebruikte indicatoren om de socio-economische positie van verschillende bevolkingsgroepen met elkaar te vergelijken zijn de werkzaamheidsgraad (het aandeel werkenden in de totale bevolking) en de werkloosheidsgraad (het aandeel werklozen in de beroepsbevolking). Voor persoonskenmerken zoals geslacht en leeftijd vormt zich geen probleem bij het berekenen van deze indicatoren. Willen we echter verschillende nationaliteiten vergelijken, of meer nog, verschillende etnische groepen, dan stoten we onmiddellijk op de lacunes van het Vlaamse (en Belgische) statistische landschap.

Doorgaans wordt om werkzaamheids- en werkloosheidsgraden te berekenen gebruik gemaakt van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van het NIS. Met betrekking tot de allochtonen situeert zich het probleem hier in de beperkte detaillering van de nationaliteitsvariabele en het ontbreken van een aanduiding van herkomst. Op basis van de EAK kunnen we slechts vijf groepen onderscheiden: de autochtonen, de genaturaliseerden, de personen met een nationaliteit uit de EU-15, de Turken en Marokkanen en de andere niet-EU-burgers.

Willen we meer detail, dan moeten we ons wenden tot administratieve gegevens. Die vinden we in het Datawarehouse Arbeidsmarkt, een koppeling van verschillende administratieve databanken bij de Kruispuntbank voor de Sociale Zekerheid (KSZ). In samenwerking met de KSZ werd een basistoepassing (een tabellenreeks) over allochtonen samengesteld.² Maar ook hier geldt opnieuw dat we enkel informatie hebben over de nationaliteit, maar dan wel erg gedetailleerd. Het is echter niet mogelijk om de genaturaliseerden af te zonderen binnen de groep met de Belgische nationaliteit.

Los daarvan blijft de analyse van de socio-economische positie op basis van administratieve data met de nodige problemen kampen. Het probleem is met name dat in het Datawarehouse niet de

² Deze basistoepassing werd gecreëerd in het kader van het Agoraproject 'Allochtonen op de arbeidsmarkt'.

totale populatie is gekend, maar enkel de personen die een job of een uitkering hebben (aangevuld met personen die gekend zijn via een gezinshoofd).

Bij de werklozen ontbreken de werklozen die geen uitkering krijgen: de jongeren in wachttijd, de vrij ingeschreven werkzoekenden en de 'andere' werkzoekenden. Voor de analyse van de positie van allochtonen is dit een erg belangrijke handicap. Uit de bijdrage van de VDAB blijkt immers dat 21% van de werkzoekenden van Maghrebijnse of Turkse afkomst en 75% van de werkzoekenden met een afkomst van buiten de Europese Unie tot de categorie van de vrij ingeschreven of 'andere' werkzoekenden behoort.

Hfdst. 8

Ook een aantal niet-beroepsactieve personen zonder uitkering vallen uit de boot, bijvoorbeeld alleenstaande huisvrouwen die nooit een job in België hebben gehad.

Om aan het gebrek aan administratieve gegevens naar herkomst tegemoet te komen werd enkele jaren geleden door het departement Sociologie van de KU Leuven voor een specifieke steekproef van personen een koppeling aangevraagd van administratieve arbeidsmarktgegevens bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) met gegevens van het Rijksregister (Verhoeven, 2000). Aan het Rijksregister werd gevraagd de historiek van de nationaliteit van de steekproefpersonen op te sporen. Van alle Belgen werd nagegaan of ze ooit een andere nationaliteit hebben gehad. Op die manier konden de genaturaliseerden worden afgebakend. Een hiaat in dit onderzoek was de verdere detaillering van de genaturaliseerden: er kon geen onderscheid worden gemaakt tussen tot Belg genaturaliseerde Nederlanders en Marokkanen. Het Steunpunt WAV heeft in 2003 een actualisering van dezelfde steekproef opgevraagd bij de KSZ.³ De meerwaarde van dit 'Administratief databestand allochtonen op de arbeidsmarkt' ligt in de koppeling van een aantal nieuw beschikbare arbeidsmarktgegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt bij de KSZ, en vooral in de detaillering van de genaturaliseerden. Op basis van dit nieuwe bestand is het wel mogelijk een onderscheid te maken tussen genaturaliseerde Nederlanders en Marokkanen. Op die manier wordt het mogelijk om de etnostratificatietheorie van Verhoeven verder te verfijnen (zie Tielens, 2005 en Tratsaert, 2004).⁴ Bovendien werden voor die steekproefpersonen gegevens opgevraagd vanaf het tweede

³ Deze actualisering werd opgevraagd in het kader van het Agoraproject 'Allochtonen op de arbeidsmarkt'.

⁴ Toch blijft de waarschuwing die Verhoeven geeft met betrekking tot de beperkingen van de gegevens van kracht. De groep van allochtonen bestaat uit meer dan vreemdelingen en genaturaliseerden: door de invoering van het wetboek van nationaliteit in 1984 is iedereen wiens vader of moeder Belg is (al dan niet genaturaliseerd), bij geboorte automatisch Belg. In de statistieken zijn zij onopspoorbaar en zijn zij "autochtone" Belgen, hoewel zij door naam, huidskleur en dergelijke mogelijke slachtoffers van indirecte of directe discriminatie blijven. Deze personen zullen ongeveer vanaf 2000 de arbeidsmarkt betreden zodat vanaf dan deze onderzoeksmethode niet meer alle personen met een vreemde herkomst op de arbeidsmarkt kan herkennen. De steekproef is getrokken voor het tweede kwartaal van 1998, hetgeen betekent dat voor dit hoofdstuk het probleem zich nog niet stelt.

kwartaal van 1998 tot en met het tweede kwartaal van 2001. Dit laat toe om de socio-economische mobiliteit te analyseren.

De uiteindelijke onderzoeksgroep van dit databestand bestaat uit alle loontrekkenden, uitkeringsgerechtigde werkzoekenden en uitkeringsgerechtigde niet-beroepsactieven van 19 tot 56 jaar, op 30 juni 1998 wonend in de arrondissementen Antwerpen, Hasselt en Gent, die niet de Belgische nationaliteit bezitten ofwel tot Belg zijn genaturaliseerd. In totaal gaat het om 47 000 personen.

2 *Hoe multicultureel is Vlaanderen?*

In het vervolg van de tekst gebruiken we de term 'vreemdelingen (V)' om de niet-Belgen aan te duiden, en de term 'nieuwe Belgen (NB)' voor de genaturaliseerden. Met de term 'allochtonen' verwijzen we naar de totale groep met een vreemde herkomst, hoewel er dus ook personen met de Belgische nationaliteit in zitten.

In dit deel proberen we op basis van de ons beschikbare statistieken een profiel te schetsen van de bevolking in Vlaanderen. We maken gebruik van de NIS Bevolkingsstatistieken, van de Enquête naar de Arbeidskrachten en het 'Administratief databestand allochtonen op de arbeidsmarkt'.⁵

2.1 *Sire, er zijn steeds meer Belgen*

In 2003 woonden er ongeveer 850 000 vreemdelingen in België, dat is 8,2% van de totale bevolking (tabel 7.1). Er zijn duidelijk regionale verschillen: in Brussel heeft een op de vier inwoners een andere dan de Belgische nationaliteit, in Vlaanderen is dat nauwelijks een op de twintig inwoners. Concreet gaat het in Vlaanderen om 280 000 vreemdelingen. Bijna de helft hiervan komt uit Noord- en West-Europa (Nederland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg, het Verenigd Koninkrijk, Ierland, de Scandinavische landen, Oostenrijk en Zwitserland). Verder zijn er grote groepen Italianen, Zuid-Europeanen (Grieken, Portugezen en Spanjaarden) en Marokkanen. De Turken en Oost-Europeanen (inclusief de Balkanlanden) zijn de kleinste groepen. Onder de categorie

⁵ Voor een overzicht van de methodologie en gedetailleerd cijfermateriaal dat wordt gebruikt in dit hoofdstuk verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, publicaties.

'Andere landen' vallen voornamelijk Afrikanen (exclusief Marokkanen) en in mindere mate Aziaten en Amerikanen.

Tabel 7.1

Bevolking naar nationaliteit (België en de gewesten; 1 januari 2003)

	België		Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels H.G.	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
Totaal	10 355 800	100,0	5 995 600	100,0	3 368 300	100,0	992 000	100,0
Belgen	9 505 800	91,8	5 714 800	95,3	3 059 200	90,8	731 800	73,8
Vreemdelingen	850 100	8,2	280 700	4,7	309 100	9,2	260 300	26,2
<i>waarvan</i>								
Noord- en West-Europeanen	293 900	2,8	132 100	2,2	90 500	2,7	71 300	7,2
Italianen	187 000	1,8	23 600	0,4	135 100	4,0	28 300	2,9
Zuid-Europeanen	87 800	0,8	19 500	0,3	22 900	0,7	45 300	4,6
Marokkanen	83 600	0,8	27 200	0,5	13 100	0,4	43 300	4,4
Turken	42 600	0,4	20 200	0,3	10 300	0,3	12 100	1,2
Oost-Europeanen	38 800	0,4	16 200	0,3	8 500	0,3	14 100	1,4
Andere landen	116 400	1,1	41 900	0,7	28 600	0,8	46 000	4,6

Bron: NIS Bevolkingsstatistiek (Bewerking Steunpunt WAV)

Tussen 1998 en 2003 is het aantal vreemdelingen gedaald van 903 000 (8,9% van de totale bevolking) tot 850 000 (8,2%). In Vlaanderen is de daling beperkter: in 1998 waren er 288 000 vreemdelingen (4,9%), in 2003 waren er dat 280 000 (4,7%). De daling van het aantal personen met een vreemde nationaliteit hangt samen met de toename van het aantal nieuwe Belgen, vreemdelingen die de Belgische nationaliteit verwerven.

Tabel 7.2

Het aantal personen die in de loop van het jaar de Belgische nationaliteit hebben verworven (België en de gewesten; 1998-2003)

	1998 (n)	1999 (n)	2000 (n)	2001 (n)	2002 (n)	2003 (n)
België	34 000	24 200	62 000	63 000	46 400	33 700
Brussels H.G.	15 200	9 100	21 000	21 800	19 000	12 400
Waals Gewest	7 600	6 000	16 100	15 200	9 800	9 000
Vlaams Gewest	11 200	9 100	24 800	26 000	17 600	12 300

Bron: NIS Bevolkingsstatistiek (Bewerking Steunpunt WAV)

We zien een sterke toename van het aantal nieuwe Belgen in 2000 en 2001 naar aanleiding van de Snelbelgwet (tabel 7.2). In beide jaren verwierven zowat 60 000 vreemdelingen de Belgische

nationaliteit. In 2003 is dat effect al sterk afgevlakt en vallen we terug op het 'normale' niveau van voor de wet.

De Enquête naar de Arbeidskrachten laat ons toe een onderscheid te maken tussen autochtone Belgen, nieuwe Belgen, EU-burgers, Turken en Marokkanen en ten slotte andere niet-EU-burgers. Om jaarschommelingen uit te vlakken maken we telkens een gemiddelde voor 2004 en 2003 en voor 2000 en 1999. We beperken ons in het verdere verloop van de tekst tot de personen op arbeidsleeftijd.

Tabel 7.3

Verdeling van de totale bevolking (15-64 jaar) naar nationaliteit (Vlaams Gewest; 1999-2004)

(%)	1999-2000	2003-2004
Autochtonen	92,4	91,5
Nieuwe Belgen	2,5	3,6
Vreemdelingen	5,1	4,8
waarvan		
EU-burgers	2,7	2,9
Turken/Marokkanen	1,5	0,9
Andere niet-EU-burgers	0,9	1,1
Totaal	100,0	100,0

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Tabel 7.3 geeft aan dat het aandeel nieuwe Belgen in de totale Vlaamse bevolking op arbeidsleeftijd sterk is toegenomen van 2,5% in de periode 1999-2000 tot 3,6% in de periode 2003-2004. Deze toename is sterker dan de afname van het aandeel autochtonen, zodat het aandeel Belgen in de bevolking stijgt. Het aandeel personen met een vreemde nationaliteit is daarentegen lichtjes afgenomen van 5,1% tot 4,8%, vooral het aandeel Turken en Marokkanen is sterk gedaald. Bij de bespreking van tabel 7.2 wezen we reeds op de invloed van de Snelbelgwet. Samen beschouwd is het aandeel personen met een vreemde herkomst (nieuwe Belgen en vreemdelingen samen) toegenomen van 7,6% tot 8,5%.

Aangezien de EAK het Belgische luik is van een Europese enquête, gecoördineerd door Eurostat, kunnen we Vlaanderen ook in een internationaal perspectief plaatsen. Hoe multicultureel is Vlaanderen in vergelijking met andere landen?

Tabel 7.4

Verdeling van de totale bevolking (15-64 jaar) naar nationaliteit (Vlaams Gewest, België, EU-3 en EU-15; 2004)

(%)	Autochtonen + genaturaliseerden	Totaal	Vreemdelingen	
			EU-15-burgers	Niet-EU-burgers
Vlaams Gewest	95,2	4,8	2,9	1,9
België	91,4	8,6	5,7	2,9
Duitsland	89,9	10,1	2,6	7,5
Frankrijk	93,9	6,1	2,2	3,8
Nederland	95,4	4,6	1,5	3,1
EU-15	92,8	7,2	2,1	5,2

Bron: NIS EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WAV)

Zoals we reeds vaststelden op basis van tabel 7.3 telt Vlaanderen bijna 5% vreemdelingen in haar bevolking op arbeidsleeftijd, waarvan de meerderheid uit een van de vijftien Europese lidstaten komt. Kijken we naar de andere landen dan valt op dat enkel Nederland een gelijk aandeel vreemdelingen kent, die wel vaker van buiten de EU komen (veel Marokkanen en Surinamers). Frankrijk heeft een beetje meer vreemdelingen (veel Algerijnen, Marokkanen en Portugezen), maar vooral Duitsland valt op met 10% vreemdelingen die grotendeels van buiten de EU komen (veel Turken). Gemiddeld kennen de EU-15 landen ongeveer 7% vreemdelingen in de bevolking op arbeidsleeftijd. Op basis van deze cijfers concluderen we dat Vlaanderen internationaal gezien niet zo multicultureel is. De cijfers laten echter niet toe om de genaturaliseerden af te zonderen, zodat het juister is om te zeggen dat Vlaanderen niet 'multinationaal' is.

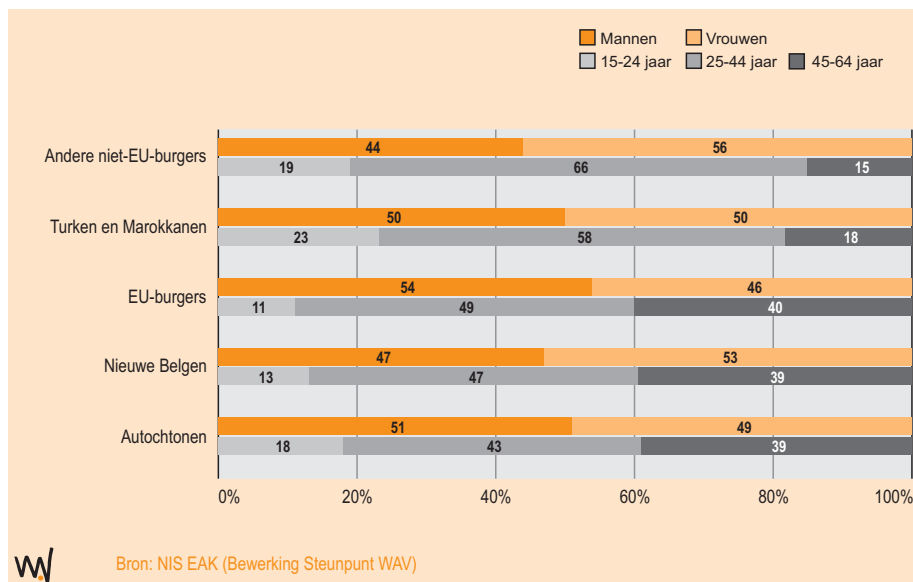
2.2 *Allochtonen in profiel*

Figuur 7.1 toont ons dat er bij de nieuwe Belgen op arbeidsleeftijd een licht overwicht is van vrouwen. Ook de 'andere vreemdelingen van buiten de EU' zijn vaker vrouw. Een omgekeerde verhouding nemen we waar bij de vreemdelingen uit de EU. Bij de autochtonen en de Turken en Marokkanen houden mannen en vrouwen elkaar in evenwicht.

Verder leren we dat nieuwe Belgen iets minder jongeren tellen dan de autochtonen. Maar het grootste verschil in leeftijdsstructuur vinden we bij de vreemdelingen van buiten de EU. Zowel Turken en Marokkanen als de andere niet-EU-burgers hebben een veel jongere leeftijdsstructuur dan de autochtonen. Maar liefst acht op de tien zijn jonger dan 45 jaar, terwijl dat bij de autochtonen zes op de tien is. Vreemdelingen uit de EU kennen een groot overwicht van de middencategorie en slechts een beperkt aandeel jongeren.

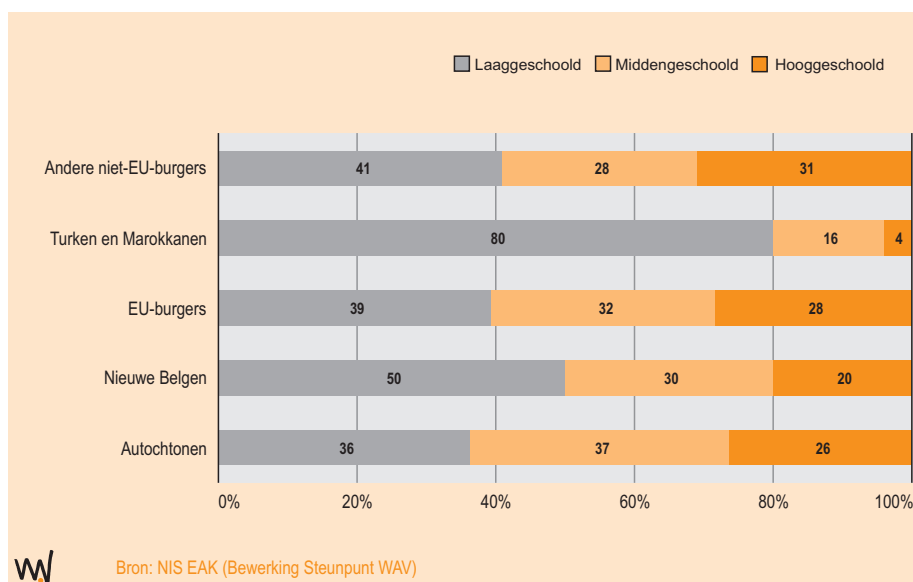
Figuur 7.1

Verdeling van de totale bevolking (15-64 jaar) naar nationaliteit, geslacht en leeftijd (Vlaams Gewest; 2003-2004)

Figuur 7.2

Verdeling van de totale bevolking (15-64 jaar) naar nationaliteit en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2003-2004)

Tot slot gaan we nog kort in op het onderwijsniveau van allochtonen (figuur 7.2). We willen graag drie dingen aanstippen. In de eerste plaats zien we dat het verschil tussen autochtonen en EU-burgers verwaarloosbaar klein is. Daarnaast komt naar voor dat de nieuwe Belgen meer laaggeschoolden tellen. We bemerken wel dat deze groep genaturaliseerden een amalgaam is van allerlei etniciteiten. Ten derde valt op dat de Turken en Marokkanen een bijzondere positie innemen met maar liefst acht op tien laaggeschoolden. Er zijn bijzonder weinig hooggeschoolde Turken en Marokkanen. Deze laaggeschooldheid van Turken en Marokkanen is sterk bepalend voor hun socio-economische positie.

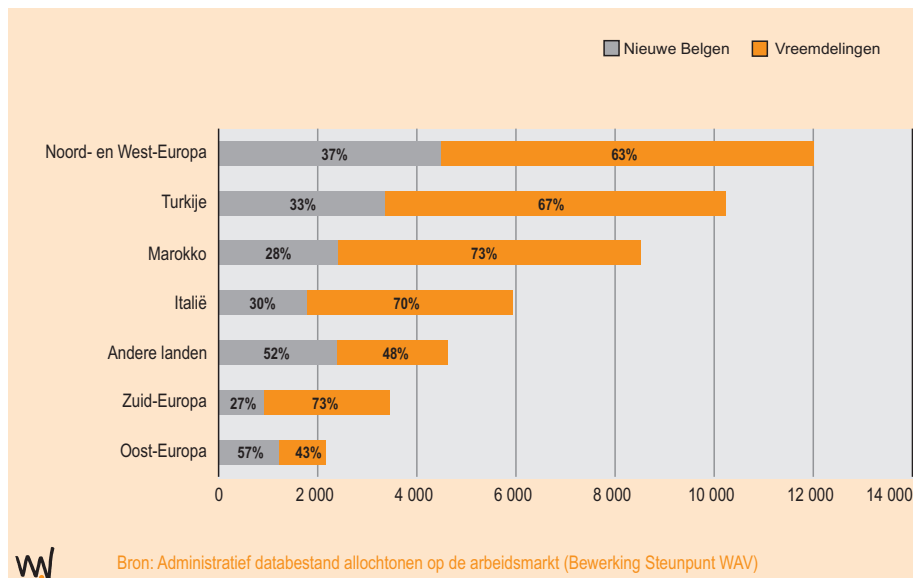
Hfdst. 10
& 11

2.3 ■ ■ De nieuwe Belgen

Tot nog toe hebben we de nieuwe Belgen enkel als geheel kunnen bespreken. Willen we de nieuwe Belgen in Vlaanderen verder detailleren naar herkomst dan kunnen we gebruik maken van het 'Administratief databestand allochtonen op de arbeidsmarkt'. In eerste instantie delen we de onderzoeksgroep op naargelang de nationaliteit en voor de nieuwe Belgen naargelang de oorspronkelijke nationaliteit of herkomst (figuur 7.3).

Figuur 7.3

Verdeling van de allochtonen (19-56 jaar) naar herkomst en nationaliteit (Arrondissementen Antwerpen, Hasselt, Gent; 30 juni 1998)

Figuur 7.3 geeft opnieuw een zicht op de belangrijkste allochtonengroepen in de bevolking. We zien dat hier een ander beeld over de samenstelling van de allochtone bevolking naar voor komt dan in tabel 7.1. In dit administratief bestand zijn de personen van Turkse herkomst bijvoorbeeld de tweede grootste groep en is de groep uit de 'andere' landen relatief kleiner. Er zijn verschillende redenen voor deze afwijking. In eerste instantie worden in figuur 7.3 de genaturaliseerden mee opgenomen. Daarnaast gaat het in figuur 7.3 slechts om een beperkt deel van de totale bevolking die in tabel 7.1 wordt weergegeven. Het gaat enkel om loontrekkenden en personen met een RVA-uitkering van 19 tot 56 jaar in de arrondissementen Hasselt, Antwerpen en Gent, en dit op 30 juni 1998.

Uit de figuur kunnen we afleiden welke groep allochtonen de meeste nieuwe Belgen onder zijn geledingen telt. In totaal is 35% van de allochtonen uit de onderzoeksgroep genaturaliseerd. Het zijn de Oost-Europeanen en de andere landen (Afrikanen en Aziaten) die het grootste aandeel nieuwe Belgen kennen, respectievelijk 57% en 52%. Bij de andere groepen zijn er geen grote verschillen, het gaat telkens over ongeveer 30% nieuwe Belgen binnen hun bevolkingsgroep.

In tabel 7.5 is per herkomstgroep naar geslacht en naar leeftijd weergegeven welk aandeel van de allochtonen de Belgische nationaliteit heeft. Vrouwen tellen globaal meer nieuwe Belgen dan mannen. Ongeveer vier op de tien allochtone vrouwen hebben de Belgische nationaliteit, tegenover drie op de tien mannen. Belangrijk zijn de verschillen in de grote groepen van de Noord- en West-Europeanen en de Marokkanen.

Tabel 7.5

Aandeel nieuwe Belgen bij de allochtonen (19-56 jaar) naar herkomst, geslacht en leeftijd (Arrondissementen Hasselt, Antwerpen, Gent; 30 juni 1998)

(%)	Mannen	Vrouwen	19-34 jaar	35-44 jaar	45-56 jaar
Totaal allochtonen	32	43	41	30	28
Noord- en West-Europa	31	47	45	34	27
Turkije	33	34	40	22	12
Marokko	24	43	34	18	18
Italië	27	35	39	23	18
Andere landen	48	60	55	49	52
Zuid-Europeanen	24	32	33	22	14
Oost-Europa	56	59	46	61	69

Bron: Administratief databestand allochtonen op de arbeidsmarkt (Bewerking Steunpunt WAV)

Een andere opvallende vaststelling is dat het aandeel nieuwe Belgen bij de jongeren systematisch hoger ligt dan bij de ouderen, met uitzondering van de Oost-Europeanen. Globaal zijn vier

op de tien jonge allochtonen genaturaliseerd, tegenover telkens drie op de tien voor de andere leeftijdsgroepen. Opvallend zijn de kleine aandelen nieuwe Belgen bij de Turken, Marokkanen, Italianen en andere Zuid-Europeanen ouder dan 34 jaar.

3 *Allochtonen op of naast de arbeidsmarkt: de socio-economische positie*

Nu we een redelijk omvattend beeld hebben van de allochtone bevolking in Vlaanderen, kunnen we verder ingaan op de socio-economische positie die ze innemen. We stellen ons de vraag of er sprake is van een stratificatie naar herkomst. Daartoe berekenen we in eerste instantie de werkzaamheidsgraad en de werkloosheidsgraad op basis van de EAK. De werkzaamheidsgraad geeft weer welk aandeel van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) aan het werk is. De werkloosheidsgraad geeft weer welk aandeel van de beroepsactieve bevolking (de werkenden en de werklozen samen) werkloos is.⁶ In tweede instantie berekenen we op basis van administratieve gegevens de verhouding tussen loontrekkenden en personen met een RVA-uitkering.

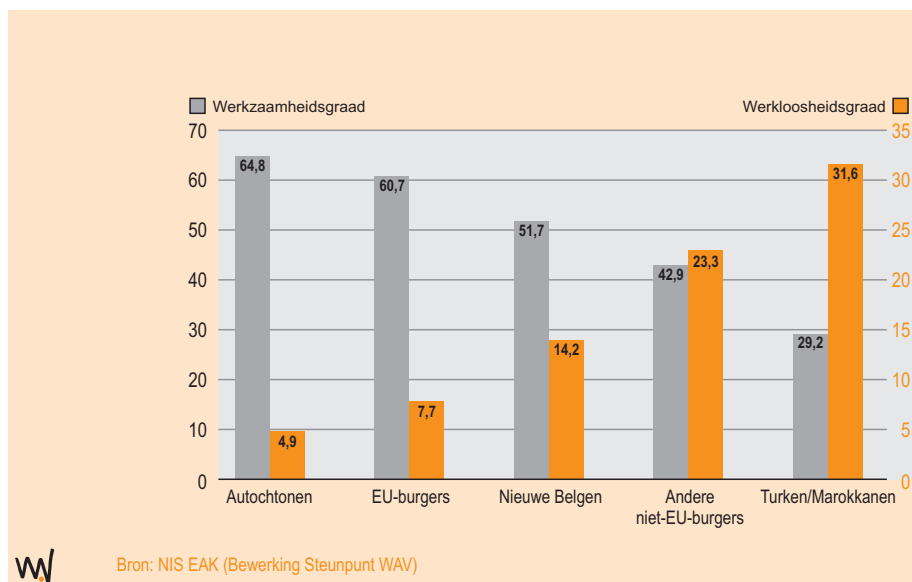
3.1 *Vlaanderen algemeen*

Figuur 7.4 maakt duidelijk dat niet alle groepen eenzelfde socio-economisch profiel laten optekenen. Het is duidelijk dat autochtonen de beste positie bekleden met een werkzaamheidsgraad van 64,8%. Enkel de EU-burgers kunnen de autochtonen bijna evenaren, maar ze stranden op een iets lager aandeel werkenden (60,7%). De nieuwe Belgen – een bonte mengeling van etniciteiten – bekleden de middenpositie, gevolgd door de ‘andere’ niet-EU-burgers (waaronder Afrikanen en Aziaten), en ten slotte de Turken en Marokkanen waarvan slechts drie op de tien werken (29,2%).

⁶ De werkloosheidsgraad op basis van de EAK volgt de ILO-definitie van werkloosheid. Die definitie beschouwt als werklozen de niet-werkenden die actief naar werk hebben gezocht in een referentieperiode van vier weken en binnen de twee weken een nieuwe job kunnen beginnen, en de niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de drie maanden begint.

Figuur 7.4

Werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad (15 tot 64 jaar) naar nationaliteit (Vlaams Gewest; 2003-2004)

Op basis van de werkloosheidsgraad kunnen we hetzelfde verhaal vertellen. Van de autochtonen die zich aanbieden op de arbeidsmarkt is slechts 4,9% werkloos. De EU-burgers doen het bijna even goed, maar dan gaat de werkloosheidsgraad met bokkensprongen de hoogte in, tot meer dan 30% werklozen bij de Turken en Marokkanen.

Bekijken we kort de evolutie dan zien we dat enkel de autochtonen en de andere niet-EU-burgers procentueel meer werkenden tellen dan in 1999-2000.⁷ De Turken en Marokkanen en vooral de nieuwe Belgen gaan zelfs sterk achteruit. Bij deze groepen is de werkloosheidsgraad ook sterker gestegen dan bij de autochtonen.

3.2 ■ ■ *Vlaanderen in Europa*

Vooraleer we verder ingaan op de situatie in Vlaanderen, bekijken we eerst nogmaals de internationale scène. We zagen reeds dat Vlaanderen relatief gezien weinig vreemdelingen in haar bevolking heeft. Nu stellen we ons de vraag of de vreemdelingen in Vlaanderen het beter doen op de arbeidsmarkt dan de vreemdelingen in andere landen.

⁷ Zie cijferbijlage op www.steunpuntwav.be, publicaties.

Tabel 7.6 geeft aan dat de situatie voor vreemdelingen in Vlaanderen en België minder gunstig is dan in andere landen. We zien dat in alle landen de vreemdelingen van buiten de EU-15 minder werkenden onder haar geledingen kent dan de autochtonen en genaturaliseerden. Maar in Vlaanderen is het verschil erg groot: de Belgen tekenen een werkzaamheidsgraad op van 64,9%, de niet-EU vreemdelingen slechts 38,5%. Enkel in Nederland is het verschil even groot, maar daar doen de vreemdelingen het toch beter dan in Vlaanderen. Daarnaast kennen Vlaanderen en België als enige een lagere werkzaamheid van de EU-15 burgers dan van de Belgen, al is het verschil niet heel groot.

Tabel 7.6

Werkzaamheidsgraad van de totale bevolking (15-64 jaar) naar nationaliteit (Vlaams Gewest, België, EU-3 en EU-15; 2004)

(%)	Werkzaamheidsgraad			Werkloosheidsgraad		
	Autochtonen + genaturaliseerden	EU-15-burgers	Niet-EU-burgers	Autochtonen + genaturaliseerden	EU-15-burgers	Niet-EU-burgers
Vlaams Gewest	64,9	62,7	38,5	5,1	7,1	25,4
België	61,3	57,1	35,4	7,7	11,6	31,5
Duitsland	65,5	68,3	47,3	10,1	9,3	21,8
Frankrijk	63,8	68,7	44,8	8,3	6,0	23,1
Nederland	73,9	74,8	44,4	4,4	5,4	13,5
EU-15	66,3	66,8	53,8	8,0	8,1	17,5

Bron: NIS EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WAV)

Nergens is de werkloosheidsgraad voor niet-EU-burgers zo hoog als in Vlaanderen en België, terwijl we het relatief goed doen bij de autochtonen. In Frankrijk en Duitsland kennen niet-EU'ers ook een hoge werkloosheid, maar het verschil met de autochtonen is kleiner dan in Vlaanderen. Op basis van beide indicatoren concluderen we dat er in Vlaanderen en België een enorme discrepantie is tussen autochtonen en niet-EU-burgers met betrekking tot de kansen op de arbeidsmarkt. Nergens in Europa is die discrepantie zo groot.

3.3 *Vlaanderen in detail*

Vaak wordt gewezen op het lage onderwijsniveau van allochtonen om hun achtergestelde positie te verklaren. Het is inderdaad zo dat allochtonen meer laaggeschoolden in hun geledingen tellen, dat blijkt duidelijk uit figuur 7.2. In dit deel vragen we ons af of de verschillen in socio-economische positie tussen autochtonen en allochtonen blijven bestaan indien we rekening hou-

 Hfdst. 10 & 11

den met een aantal persoonskenmerken. Daartoe brengen we de variabelen geslacht, leeftijd en onderwijsniveau in de analyse. Tabel 7.7 belicht de verschillen in werkzaamheid.⁸

Het is duidelijk dat het aandeel werkenden voor alle nationaliteiten hoger ligt bij de mannen, de 15-44-jarigen en de hooggeschoolden. Belangrijk is echter dat ongeacht het geslacht, de leeftijd en het onderwijsniveau zich nagenoeg dezelfde rangschikking manifesteert, met aan de top de autochtonen, gevolgd door de EU-burgers en de genaturaliseerden. De rode lantaarn wordt gedragen door de Turken en Marokkanen. Bij de Turkse en Marokkaanse vrouwen en midden- en hooggeschoolden zijn er zelfs zo weinig werkenden dat de werkzaamheidsgraad niet betrouwbaar berekend kan worden. Meer dan acht op de tien van hen is niet-beroepsactief. Ter vervollediging vermelden we nogmaals dat het aandeel laaggeschoolden bij allochtonen hoger ligt dan bij de autochtonen (figuur 7.2): van de Turken en Marokkanen is 80% laaggeschoold. Maar zelfs als we enkel kijken naar de laaggeschoolden dan zien we dat allochtonen het er minder goed van afbrengen, in het bijzonder de Turken en Marokkanen met een bijzonder lage werkzaamheidsgraad (24,3%).

Tabel 7.7

Werkzaamheidsgraad naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en nationaliteit (Vlaams Gewest; 2003-2004)

(%)	Mannen	Vrouwen	15-44 jaar	45-64 jaar	Laag- geschoold	Midden- geschoold	Hoog- geschoold
Autochtonen	71,9	57,4	71,4	54,3	45,2	69,4	85,2
Nieuwe Belgen	62,7	42,1	54,9	46,9	36,6	58,8	79,5
EU-burgers	69,2	50,7	67,1	51,2	47,5	62,3	77,1
Andere niet-EU-burgers	55,9	32,7	42,4	nb	36,4	44,6	50,0
Turken/Marokkanen	49,9	nb	32,8	nb	24,3	nb	nb

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Op basis van het 'Administratief databestand allochtonen op de arbeidsmarkt' kunnen we de nieuwe Belgen verder opsplitsen zodat we de positie van vreemdelingen en nieuwe Belgen beter kunnen vergelijken. Het is niet mogelijk om een werkzaamheidsgraad of werkloosheidsgraad te berekenen, zoals we eerder reeds hebben vastgesteld. Toch kunnen we een maat van socio-economische positie opstellen, met name een index die aangeeft hoeveel RVA-uitkeringsgerechtigde werklozen er staan tegenover honderd loontrekkenden. Natuurlijk schetst dit een onvolledig plaatje, er zijn bij de allochtonen immers veel werkzoekenden die geen uitkering krijgen, bijvoorbeeld de vrij ingeschreven werkzoekenden. Bovendien wordt ook geen rekening gehouden met

⁸ De werkloosheidsgraad naar deze kenmerken levert onbetrouwbare data op door het beperkt aantal respondenten.

niet-beroepsactieven en met zelfstandigen. Deze index heeft in de eerste plaats dan ook niet de opzet om een exacte weerspiegeling te geven van de socio-economische positie van allochtonen. Maar ondanks zijn onvolkomenheid kan hij wel zicht geven op de verschillen in socio-economische positie tussen vreemdelingen en nieuwe Belgen.

Tabel 7.8

Het aantal uitkeringsgerechtigde werkzoekenden ten opzichte van honderd loontrekkenden naar geslacht, nationaliteit en herkomst (Arrondissementen Antwerpen, Hasselt, Gent; 30 juni 1998)

	Mannen	Vrouwen
Turkije (V)	35	89
Turkije (NB)	17	59
Marokko (V)	39	99
Marokko (NB)	20	34
Italië (V)	12	47
Italië (NB)	4	9
Zuid-Europa (V)	12	32
Zuid-Europa (NB)	4	10
Oost-Europa (V)	10	16
Oost-Europa (NB)	5	7
Noord- West-Europa (V)	8	21
Noord- West-Europa (NB)	3	6
Andere landen (V)	20	17
Andere landen (NB)	11	11

(NB) staat voor Nieuwe Belgen; (V) staat voor Vreemdelingen

Bron: Administratief databestand allochtonen op de arbeidsmarkt (Bewerking Steunpunt WAV)

We gebruiken tabel 7.8 niet om personen met een verschillende herkomst tegen elkaar af te zetten, maar enkel om vreemdelingen en nieuwe Belgen met dezelfde herkomst te vergelijken. We stellen vast, ongeacht de herkomst en het geslacht, dat vreemdelingen het socio-economisch minder goed doen dan nieuwe Belgen. Per honderd loontrekkenden zijn er bij de vreemdelingen meer uitkeringsgerechtigde werklozen dan bij de nieuwe Belgen. Het verschil tussen niet-Belgen en genaturaliseerden is bij de vrouwen groter dan bij de mannen, zodat we kunnen concluderen dat vrouwelijke vreemdelingen op socio-economisch vlak de slechtste papieren hebben.

4 *Socio-economische mobiliteit*

De arbeidsmarkt is een dynamisch gebeuren. Niet iedereen vindt de job van zijn leven en blijft zijn hele loopbaan in dezelfde betrekking. Mensen treden in en uit, verliezen hun job of veranderen van werkgever. Dat zorgt voor heel wat beweging op de arbeidsmarkt. Maar niet iedere verandering is er een ten goede: mensen kunnen hun socio-economische positie verbeteren, maar vaak kan een verandering ook een stap achteruit zijn, denken we maar aan iemand die zijn job verliest.

De sterkte van iemands socio-economische positie hangt bijgevolg niet enkel af van zijn huidige positie, maar ook van zijn verleden en toekomstige loopbaan. Vertaald naar de allochtonenproblematiek zijn we niet enkel geïnteresseerd in de – minder gunstige – huidige positie van allochtonen, maar ook in hun dynamiek op de arbeidsmarkt, in de mate waarin ze meer of minder in staat zijn om van een minder gunstige positie naar een gunstigere positie op te klimmen dan wel of ze een groter risico lopen om een gunstige positie te verliezen. We maken gebruik van het ‘Administratief databestand allochtonen op de arbeidsmarkt’. Om de gegevens van allochtonen te kunnen kaderen gebruiken we arbeidsmarktinformatie van de totale bevolking (Belgen en niet-Belgen) in de arrondissementen Antwerpen, Hasselt en Gent die behoort tot de leeftijdsgroep 19-56 jaar op 30 juni 1998. Meer informatie vindt u in de methodologische bijlage.

We kijken naar de positie van de personen in ons bestand op het einde van het tweede kwartaal van 1998 en gaan na wat hun positie is tijdens de volgende kwartalen, tot en met het tweede kwartaal van 2001.

Het is belangrijk om op te merken dat ons bestand – getrokken op het einde van het tweede kwartaal in 1998 – aanvankelijk enkel bestaat uit loontrekkenden, niet-beroepsactieven met RVA-uitkering en uitkeringsgerechtigde werklozen. Zelfstandigen en geschorste werkzoekenden zijn niet opgenomen in het bestand op het einde van het tweede kwartaal van 1998. Wel kan het zijn dat personen in het bestand op latere tijdstippen als zelfstandige werken of geschorst worden als werkzoekende. Op latere tijdstippen zijn er bovendien van bepaalde personen geen socio-economische gegevens meer, bijvoorbeeld omdat ze geen uitkering meer krijgen of omdat ze verhuisd zijn naar het buitenland. Het enige wat we van deze personen weten is dat ze niet werken in België.

Om de analyse overzichtelijk te houden maken we een rudimentair onderscheid tussen een niet-werkende positie en een werkende positie. Niet-werkend zijn in de eerste plaats personen die

niet-beroepsactief zijn én een RVA-uitkering krijgen, zoals loopbaanonderbrekers, bruggepensioneerden en werkzoekenden die vrijgesteld zijn van inschrijving. Daarnaast behoren ook de uitkeringsgerechtigde werkzoekenden en werkzoekenden die geschorst zijn tot het niet-werkende segment. Ook personen waarvan de socio-economische informatie ontbreekt beschouwen we als niet-werkend. Werkend zijn de personen met een loontrekkende job en de zelfstandigen.

We zullen de mobiliteit op twee wijzen analyseren. In de eerste plaats kijken we naar de volledige beschikbare periode (tweede kwartaal 1998-2001) en berekenen we het aandeel personen dat één en twee of meer transities maakt tussen werk en niet-werk. Ook berekenen we het aandeel loontrekkenden dat gedurende de hele periode loontrekkend blijft (en dus geen enkele transitie maakt). In de tweede plaats kijken we naar de periode 1998-1999 en analyseren we voor loontrekkenden het risico om een jaar later werkloos te zijn en voor uitkeringsgerechtigde werklozen de kans om een jaar later een loontrekkende job te hebben. Dit laat ons toe om, in tegenstelling tot de eerste analyse, rekening te houden met de aard van de transitie (een verbetering dan wel een achteruitgang). Gezien uit eerdere studies en uit het vorige deel van dit hoofdstuk reeds gebleken is dat mannen en vrouwen een verschillende positie innemen op de arbeidsmarkt, bespreken we het mobiliteitspatroon ook afzonderlijk voor beide groepen.

4.1 *Mobiliteit bij mannen*

In de totale bevolking maken twee op de tien mannen één of meer transities gedurende de beschouwde periode (tabel 7.9). De personen met Europese roots sluiten daar nauw bij aan, zeker de nieuwe Belgen uit deze landen. De Europese vreemdelingen maken iets vaker een transitie. Maar de uitschieters zijn ongetwijfeld de personen van Turkse, Marokkaanse en Afrikaanse/Aziatische herkomst. Er is voor deze personen geen verschil tussen nieuwe Belgen en vreemdelingen (met de uitzondering van de Afrikanen en Aziaten). Maar liefst vier op de tien personen maken één of meer transities. Wanneer we verder inzoomen dan blijkt het verschil met de totale bevolking voornamelijk te liggen in het aandeel personen dat twee of meer transities maakt. We concluderen dan ook dat personen van Turkse, Marokkaanse en Afrikaanse/Aziatische herkomst de minst stabiele socio-economische loopbanen hebben.

Het zou echter onvolledig zijn om enkel over het aantal transities te spreken en niet over de aard van de transities. We gaan ervan uit dat een transitie van een job naar werkloosheid minder gunstig is dan omgekeerd en een stabiele werkloosheidssituatie minder gunstig dan een stabiele werksituatie.

We kijken in eerste instantie naar het aandeel loontrekkenden dat gedurende de hele beschouwde periode loontrekkend blijft (dus zonder een enkele transitie). Zowat 82% van de totale loontrekkende bevolking kent in de beschouwde periode een stabiele loopbaan. Het is duidelijk dat enkel de nieuwe Belgen met Europese wortels dit gemiddelde evenaren. De vreemdelingen uit Europa hebben iets minder vaak een stabiele loopbaan. Opnieuw sluiten de Turken, Marokkanen en Aziaten/Afrikanen de rangen, met slechts 60 tot 70% loontrekkenden met een stabiele loopbaan. Afrikaanse/Aziatische nieuwe Belgen doen het wel beter dan de vreemdelingen, hetgeen niet het geval is voor de nieuwe Belgen uit Turkije en Marokko.

Tabel 7.9

Socio-economische mobiliteit van de mannen naar nationaliteit en herkomst (Arrondissementen Antwerpen, Hasselt, Gent; 30 juni 1998 - 30 juni 2001)

Mannen	Aantal transities 98/2 - 01/2			Loontrekkend tijdens 98/2 - 01/2 (%)	Loontrekkend → werkzoekend 98/2 - 99/2 (%)	Werkzoekend → loontrekkend 98/2 - 99/2 (%)
	1 (%)	2 of meer (%)	Totaal (%)			
Totale Bevolking	12	9	21	82	2	26
Turkije (V)	17	21	38	62	8	16
Marokko (V)	16	23	39	63	10	22
Italië (V)	15	12	26	74	4	24
Zuid-Europa (V)	16	14	30	71	3	31
Oost-Europa (V)	14	17	31	68	5	nb
Noord-West-Europa (V)	16	9	25	74	2	23
Andere landen (V)	19	23	42	57	5	22
Turkije (NB)	15	25	40	64	6	31
Marokko (NB)	14	22	36	67	7	28
Italië (NB)	9	13	22	79	2	nb
Zuid-Europa (NB)	10	12	22	80	3	nb
Oost-Europa (NB)	13	9	22	79	2	nb
Noord-West-Europa (NB)	9	11	19	80	2	nb
Andere landen (NB)	12	18	30	72	4	29

(NB) staat voor Nieuwe Belgen; (V) staat voor Vreemdelingen.

Bron: Administratief databestand allochtonen op de arbeidsmarkt (Bewerking Steunpunt WAV)

Vervolgens beschouwen we alleen de periode van het tweede kwartaal van 1998 tot het tweede kwartaal van 1999. Van de totale loontrekkende bevolking is ongeveer 2% een jaar later werkzoekend. Opnieuw slagen enkel de nieuwe Belgen uit Europa erin het even goed te doen. De vreemdelingen uit een Europees land worden iets vaker werkzoekend. Het grootste risico om hun job te verliezen lopen de Turken en de Marokkanen. Van hen is 8-10% een jaar later zonder werk. Nieuwe Belgen doen het doorgaans een beetje beter, maar toch komt nog 6-7% van hen in de werkloosheid terecht. De Afrikanen en Aziaten nemen een middenpositie in: ze doen het beter dan de Turken en Marokkanen, maar toch verliezen ze vaker hun job dan Europeanen.

De hoge mobiliteit van Turken, Marokkanen, Afrikanen en Aziaten kan deels verklaard worden door de sector waarin ze zijn tewerkgesteld. Ze werken immers vaker in land- en tuinbouw, in de industrie zoals de bouwsector en de metaalsector en in de interimsector. De Afrikanen en Aziaten zijn bovendien oververtegenwoordigd in de horeca. Ze zijn dus geconcentreerd in minder stabiele sectoren met betrekking tot werkgelegenheid (Verhoeven, 2000; Tratsaert, 2004; Tielens, 2005).

Omgekeerd kunnen we ook kijken naar de werkzoekenden (met een uitkering van de RVA) en het aandeel berekenen dat een jaar later wel een loontrekkende job heeft.⁹ Van de totale werkzoekende bevolking heeft 26% een jaar later wel een job. Er zijn geen bijzonder grote verschillen tussen de groepen. Enkel de Turken scoren lager met 16%. De nieuwe Belgen doen het doorgaans beter dan de vreemdelingen, zeker bij de Turken en Marokkanen. Mogelijk speelt de leeftijd hier een rol. Nieuwe Belgen uit Marokko en Turkije hebben een jongere leeftijdsstructuur dan de vreemdelingen en jongeren hebben doorgaans een hogere mobiliteit. Jongeren worden makkelijker aangeworven en weer uitgezwaaid, onder meer omdat ze vaker een tijdelijk contract hebben. Analyses in hoofdstuk 3 op gegevens van de VDAB wijzen ook op de achtergestelde positie van personen met een niet-EU-nationaliteit: van al de nieuw ingestroomde werkzoekenden komt een hoger aandeel terecht in de langdurige werkloosheid dan bij Europeanen. Bovendien bleek in hoofdstuk 8 dat de uitstroom uit de arbeidsreserve na een beleidingsactie lager ligt voor allochtonen dan voor autochtonen.

 Hfdst. 4 & 8

We zagen eerder dat allochtonen een minder gunstige socio-economische positie hebben: ze kennen een lager aandeel werkenden en ze zijn sterker vertegenwoordigd in de werkloosheid. Op basis van de mobiliteitsanalyses stellen we vast dat personen met een vreemde herkomst ook een grilliger loopbaanpatroon kennen dan de totale bevolking. Mensen met een Europese herkomst sluiten hier nog vrij nauw bij aan – zeker de nieuwe Belgen – maar personen met een Turkse, Marokkaanse, Aziatische of Afrikaanse herkomst zijn veel minder stabiel en komen veel vaker terecht in de werkloosheid. Ze slagen er minder goed in om een sterke (loontrekkende) positie te handhaven. Daarbij zien we wel dat nieuwe Belgen doorgaans een iets sterkere positie hebben dan vreemdelingen, maar de verschillen onderling zijn kleiner dan het verschil met de totale bevolking.

⁹ Voor een aantal groepen hebben we dit aandeel niet weergegeven omdat de absolute aantallen kleiner zijn dan honderd, hetgeen grote toevalsschommelingen in de aandelen kan veroorzaken.

4.2 ■ ■ Mobiliteit bij vrouwen

Vrouwen kennen een iets hogere mobiliteit dan mannen. Van de totale vrouwelijke bevolking maakt een op de vier minstens één transitie tussen het tweede kwartaal van 1998 en 2001 (tabel 7.10), tegenover een op de vijf mannen. Kijken we echter naar de allochtonen dan valt op dat vrouwen veel mobieler zijn dan de mannen.

Binnen de vrouwelijke bevolking zijn er belangrijke verschillen. Enkel de nieuwe Belgen afkomstig uit Europa kennen een socio-economische mobiliteit die het niveau van de totale bevolking benadert. De vreemdelingen uit deze landen zijn net iets vaker mobiel. Maar de grote uitschieter zijn de vrouwen van Turkse afkomst, waarvan zowat de helft minstens één transitie maakt. De meerderheid van deze vrouwen maakt zelfs twee of meer transities. Ook de nieuwe Belgen uit Marokko zijn heel vaak mobiel, terwijl de Marokkaanse vreemdelingen de enigen zijn die minder mobiel zijn dan de nieuwe Belgen. Net zoals bij de mannen concluderen we dat personen van Turkse, en in mindere mate Marokkaanse herkomst, de minst stabiele loopbanen hebben. De Afrikanen en Aziaten nemen een middenpositie in.

Eenzelfde patroon komt naar voor wanneer we kijken naar het aandeel van de loontrekkenden dat geen enkele transitie maakt tijdens de beschouwde periode en dus haar gunstige situatie behoudt. Van de totale loontrekkende bevolking blijven bijna acht op de tien loontrekkend. De vrouwen met Europese roots komen daar dicht bij in de buurt, zowat zes tot acht op de tien blijven werkzaam en we zien dat nieuwe Belgen het iets beter doen dan vreemdelingen. Een middenpositie wordt bekleedt door de personen van Afrikaans/Aziatische en Marokkaanse herkomst, voor wie ook geldt dat genaturaliseerden beter presteren dan vreemdelingen. Opnieuw zien we dat de Turkse loontrekkenden de hekkensluisers zijn. Slechts drie op de tien vreemdelingen en vier op de tien nieuwe Belgen van Turkse afkomst blijven gedurende de hele periode loontrekkend. De verklaring voor deze hoge mobiliteit ligt in de sterke concentratie van Turkse vrouwen in de land- en tuinbouw: maar liefst zes op de tien van hen werkt in deze onstabiele sector met veel seizoensarbeid, tijdelijke contracten en zware arbeidsomstandigheden. De genaturaliseerden werken ook nog vaak in de land- en tuinbouw, maar ook in de interimsector, de kleinhandel en de industriële reiniging (Tratsaert, 2004; Tielens, 2005).

Daarbij aansluitend kijken we naar het aandeel loontrekkenden van 1998 dat een jaar later werkzoekend is. Van de totale loontrekkende bevolking is dat ongeveer 3%. De nieuwe Belgen uit Europa doen het even goed, bij de vreemdelingen ligt het aandeel hoger. Het grootste risico om hun job te verliezen lopen de vrouwen met Turkse roots (10-15%) en de Marokkaanse vreemdelingen (17%).

Omgekeerd hebben werkzoekende vrouwen van Turkse en Marokkaanse herkomst minder kans om een jaar later een loontrekkende job te vinden. Van het totaal aantal vrouwelijke uitke-
ringsgerechtigde werkzoekenden vindt 21% een jaar later een job, bij de Turkse en Marokkaanse
allochtonen ligt dat tussen 12 en 16%. Opnieuw verwijzen we naar de analyses in hoofdstuk 4 en Hfdst. 4 & 8
8 waaruit blijkt dat niet-EU-burgers vaker langdurig werkloos blijven.

Tabel 7.10

Socio-economische mobiliteit van de vrouwen naar nationaliteit en herkomst (Arrondissementen Antwerpen, Hasselt, Gent; 30 juni 1998 - 30 juni 2001)

Vrouwen	Aantal transitiees 98/2 - 01/2			Loontrekkend tijdens 98/2 - 01/2 (%)	Loontrekkend → werkzoekend 98/2 - 99/2 (%)	Werkzoekend → loontrekkend 98/2 - 99/2 (%)
	1 (%)	2 of meer (%)	Totaal (%)			
Totale Bevolking	14	10	25	77	3	21
Turkije (V)	22	32	54	27	10	13
Marokko (V)	20	21	41	49	17	16
Italië (V)	19	19	38	63	9	18
Zuid-Europa (V)	20	17	37	64	6	17
Oost-Europa (V)	19	21	40	59	7	nb
Noord-West-Europa (V)	20	16	36	64	4	22
Andere landen (V)	25	19	44	53	6	nb
Turkije (NB)	22	33	54	39	15	12
Marokko (NB)	22	25	47	55	8	14
Italië (NB)	15	18	33	70	5	nb
Zuid-Europa (NB)	12	18	30	74	2	nb
Oost-Europa (NB)	15	10	25	77	3	nb
Noord-West-Europa (NB)	12	16	27	74	3	32
Andere landen (NB)	16	22	38	65	6	nb

(NB) staat voor Nieuwe Belgen; (V) staat voor Vreemdelingen

Bron: Administratief databestand allochtonen op de arbeidsmarkt (Bewerking Steunpunt WAV)

Samenvattend stellen we dat Turkse vrouwen de minst rooskleurige positie innemen. We zagen eerder dat ze bijzonder zwak scoren met betrekking tot de werkzaamheid. De mobiliteitsgegevens laten zien dat ze ook het meest van socio-economische positie veranderen en dat ze er nauwelijks in slagen om gedurende een periode van drie jaar ononderbroken loontrekkend te blijven. Ze hebben dan ook een hoge uitstroom uit het loontrekkende segment, en de kans om vanuit een werkzoekende situatie aan een job te raken is klein. Nieuwe Belgen van Turkse herkomst doen het doorgaans iets beter, maar veel rooskleuriger is hun situatie niet te noemen. Hetzelfde verhaal gaat op voor vrouwen van Marokkaanse herkomst – al dan niet-genaturaliseerd – en Aziatische/Afrikaanse vrouwen. De vrouwen met Europese roots sluiten nauw aan bij het mobiliteitspatroon van de totale bevolking, maar toch is er nog een significant verschil, in die zin dat ze meer transitiees maken en dat ze een groter risico lopen om van een loontrekkende job in

de werkloosheid te belanden. Nieuwe Belgen doen het doorgaans een beetje beter dan vreemdelingen.

Bovendien stellen we vast dat vrouwen globaal een zwakkere socio-economische positie hebben dan mannen: ze hebben minder vaak een job en ze hebben minder stabiele loopbanen. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn bij de allochtonen nog groter, voornamelijk bij de Turken en Marokkanen.

5 Socio-economische etnostratificatie?

Zowel bij mannen als bij vrouwen is er een etnostratificatie waarneembaar met betrekking tot de socio-economische positie, met dien verstande dat vrouwen doorgaans een minder goed socio-economisch profiel laten optekenen dan mannen.

Bovendien concluderen we op basis van de twee belangrijkste arbeidsmarktindicatoren, de werkzaamheidsgraad en de werkloosheidsgraad, dat de discrepantie tussen de kansen op de arbeidsmarkt voor vreemdelingen buiten de EU-15 en de autochtonen nergens in Europa zo groot is als in Vlaanderen en België.

We zien dat de autochtonen steevast de beste positie bekleden en die ook het best kunnen behouden: ze zijn vaker aan het werk, ze slagen er beter in hun baan te behouden en maken minder transitie tussen werken en niet-werken. De autochtonen worden op de voet gevolgd door personen van Europese herkomst, waarvan de nieuwe Belgen nog een klein stapje voor hebben op de vreemdelingen. Zeker personen uit West- en Noord-Europa sluiten erg nauw aan bij het socio-economisch profiel van autochtonen. Een derde stratum wordt bevolkt door personen afkomstig uit de niet-Europese landen, exclusief Turkije en Marokko. Het gaat voornamelijk om Afrikanen en Aziaten. Op sommige indicatoren scoren ze erg slecht, kijken we bijvoorbeeld naar het aandeel loontrekkenden dat gedurende drie jaar zijn positie kan behouden. Toch bekleden ze met betrekking tot de werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad niet de allerslechtste positie. Vandaar dat we hen een middenpositie toebedelen, eerder dan hen in het laagste stratum te plaatsen. Dat laagste echelon wordt ingevuld door de Turken en Marokkanen. Op nagenoeg alle indicatoren scoren ze het zwakst: ze kennen het laagste aandeel werkenden, het hoogste aandeel werklozen, en als ze loontrekkend zijn is de kans groot dat ze die positie niet lang kunnen bestendigen. Nieuwe Belgen uit deze landen doen het vaak iets beter dan de vreemdelingen, maar

het verschil is niet bijzonder groot. Bij de vrouwen bekleden de Turken een bijzondere positie, in de meest negatieve zin. Er is dus sprake van een socio-economische etnostratificatie.

Wanneer we specifiek kijken naar de verschillen in socio-economische positie tussen vreemdelingen en nieuwe Belgen dan concluderen we dat nieuwe Belgen het telkens iets beter doen. Desalniettemin zijn de verschillen tussen de nieuwe Belgen onderling nog steeds erg groot. De data wijzen erop dat de verschillen tussen vreemdelingen en nieuwe Belgen binnen een herkomstgroep minder groot zijn dan de verschillen tussen personen met een vreemde herkomst en autochtonen. We kunnen stellen dat niet zozeer de nationaliteit een onderscheidende factor is, dan wel de herkomst of etniciteit, met betrekking tot de socio-economische positie. Lijken we hier te stoten op een verborgen wetmatigheid op de arbeidsmarkt: eens allochtoon, altijd allochtoon?

Bibliografie

Tielens, M. (2005). *De etnostratificatie op de Vlaamse arbeidsmarkt*. WAV-rapport. Leuven. Beschikbaar via <http://www.steunpuntwav.be> onder publicaties.

Tratsaert, K. (2004). Nieuwe Belgen in loondienst in Vlaanderen: gewogen en minder vreemd bevonden? In Steunpunt WAV-SSA, Reeks *De arbeidsmarkt in Vlaanderen, Jaarboek, editie 2004*. Leuven.

Verhoeven, H. (2000). *De vreemde eend in de bijt, arbeidsmarkt en diversiteit*. WAV dossier. Leuven.

Cijferbijlage: www.steunpuntwav.be, publicaties

Methodologie: www.steunpuntwav.be, publicaties

